
İLKÖĞRETİM OKULLARINDA SERBEST ETKİNLİKLER DERSİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ*

ASSESSMENT OF LEISURE TIME ACTIVITIES LESSON IN PRIMARY SCHOOL

Hakan DÜNDAR**
Elif Tuğçe KARACA***

ÖZET

Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı 20. 07. 2010 tarihinde aldığı bir kararla İlköğretim Okulları Haftalık Ders Çizelgesinde bir değişiklik yapmıştır. Bu değişiklikte birlikte ilköğretim okullarında okutulmakta olan bazı derslerin saatleri azaltılırken Serbest Etkinlik uygulamalarına geçilerek bu dersin saati ise ilköğretim 1.2.ve 3.Sınıflarda 5 saat, 4.ve 5.Sınıflarda ise 4 saat olarak belirlenmiştir. Yapılan bu araştırma ile ilköğretim okullarında 2010-2011 öğretim yılında uygulamaya başlanan Serbest Etkinlikler derslerinin nasıl uygulandığı, derslerdeki uygulamalar, problemler ve problemlerin çözümüne ilişkin öneriler Sınıf Öğretmenlerinin görüşlerine göre değerlendirilmiştir. Yapılan bu çalışma nitel araştırma tekniklerinden görüşme tekniğinin kullanıldığı bir araştırmadır. Araştırmada kullanılan görüşme formu araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir. Serbest etkinlikler dersinin değerlendirildiği bu çalışmada 40 sınıf öğretmeni ile görüşülmüştür. Araştırmadan elde edilen veriler ise içerik analizi yapılarak değerlendirilmiştir. Araştırma sonunda elde edilen veriler doğrultusunda; katılımcıların çoğu bu derste başka dersleri işledikleri, dersin saatlerinin fazla olduğunu, derse ilişkin bir öğretim programı-kılavuz ya da örnek uygulama modüllerinin olmamasının dersin etkililiğini olumsuz yönde etkilediğini belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: İlköğretim, Serbest Etkinlikler Dersi, Görüşme Tekniği

* Bu çalışma X. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumunda Sözlü Bildiri olarak sunulmuştur.

** Yrd. Doç. Dr.,Kırıkkale Eğitim Fakültesi, hdundar06@gmail.com

*** Ar. Gör., Kırıkkale Eğitim Fakültesi, tugcekaraca85@gmail.com

ABSTRACT

Ministry of Education Head of the Board of Education has made a change about Primary School Weekly Schedule on 20.07 2010. Some of the courses' hours has decreased and a new lesson called Leisure Time Activities came in curriculum. This lesson has a lot of goals some of them are; students may love schools through educational and entertaining activities, make a family atmosphere in school for students, make students express themselves in a comfortable way, feeling themselves safe and keeping them happier etc. This research's aim is to see how this lesson is going in schools, what kind of problems do teachers have and how can this lesson be improved according to classroom teachers' views. This research is a qualitative study and interview technique was used, an interview form which had developed by researchers was used also. Data were obtained from 40 classroom teachers and analyzed by the researchers with content analysis. The results show that; some other lessons have been made in leisure time activities, teachers say that weekly hours for this lesson should be decreased, also they need a curriculum guide for this course.

Key Words: Primary School, Leisure Time Activities, Interview Technique

1. GİRİŞ

Ülkelerin eğitim sistemlerindeki amaç, bireyleri kendilerine ait bir yaşam hazırlayabilmeleridir, var olan hayatı başkalarından öğrenmeleri ve onu yaşamaları değildir. Eğitimin Belli Başlı İlkeleri (Cardinal Principles of Education), geçtiğimiz yüzyılın başında eğitimi, boş zamanı en iyi şekilde değerlendirebilme, zamana değer yükleme olarak tanımlamıştır. Ne yazık ki devam eden yıllarda bu amaca verilen önem azalmıştır. Eğitimin felsefe ve metodolojisinde, serbest zaman etkinliklerini eğitime katmak da yer almalıdır (Torkildsen, 2005).

Serbest zaman etkinlikleri birçok ülkede okul müfredatlarına yeni eklenmiş bir alan değildir. Aslında bu aktiviteler, okullarda yapılan birçok etkinliğe, öğretim sürecinde yer alan durumlara yakındır fakat özel olarak yapılan serbest etkinlik uygulamalarında öğrencilere direk bir mesaj verme durumu vardır ve diğer uygulamalara göre daha sistemli bir süreç söz konusudur.

Serbest zaman eğitimini ve uygulamalarını bir kavram olarak açıklamaktan çok, bir süreci işaret ettiğini söylemek daha doğru olacaktır. Bu süreçte amaç, bireylerin kendilerini tanımalarına ve kaliteli bir yaşam sahibi olmalarına yardımcı olmaktır. Burada bahsedilen, öğrencilere belli becerileri dersler sırasında kazandırmak değildir, bunları öğretmek zaten eğitimin bir parçasıdır ve öğretimin her aşamasında gerçekleştirilmektedir.

Burada onların tutumlarının, davranışlarının, anlayış ve fikirlerinin geliştirilmesi ve aslında bu becerileri okulda daha önceden kazanmalarına rağmen, bunları bireysel ve sosyal hayatlarında içselleştirerek kendilerine ve dünyaya fayda sağlamalarıdır (Mobley,1975).

Serbest zaman eğitimi ve rekreasyon çoğunlukla birbiri ile iç içe geçmiş bir şekilde kullanılmaktadır. Serbest zaman eğitiminin üç temel fonksiyonel yönü vardır; dinlenme, eğlenme ve gelişim. Bunların ilk ikisi rekreasyon için de geçerlidir fakat gelişim faktörü bu işi neden sistemli ve eğitimle iç içe yaptığımızı açıklar. Eğitim gelişimi besler, formal ya da informal eğitim eksikliği, çoğu insanın kendi potansiyelinin farkında olmasını engeller (Crenshaw,1975).

Amerikan Serbest Zaman ve Rekreasyon Birliği (2003) raporuna göre serbest zaman eğitiminin bütün okulların işlevleri arasındadır çünkü eğitim programlarındaki herşey, bir noktada, bu şekildeki aktivitelere bağlanır, onlarla iç içedir. Serbest zaman eğitiminin en önemli fonksiyonu, bireylerin olumlu yaşantılarla hayatla iç içe olmaları, kendilerini keşfetmeleridir. Bunu sağlamak son derece önemlidir çünkü bu şekilde hem bireylerin kişisel gelişimleri okullarda en iyi şekilde geliştirilir ve bunun sonucunda da toplum, bu şekilde yetişen kaliteli hayat sahibi yetişkinlerden en iyi şekilde faydalanır.

Serbest zaman eğitimine ABD ve diğer birçok ülkede büyük önem verilmektedir ve son yıllarda bu alana ilgi artmıştır. Amerikan Boş Zaman ve Rekreasyon Birliği'nin 'Okullarda Serbest Zaman' raporunda serbest zaman uygulamalarının birçok faydasının olduğuna dair kanıtlar içeren bir liste verilmiştir. Bunlardan bazıları; okullarda serbest zaman eğitimi ile öğrencilerin özgürlüklerinin arttığı, boş zamanlarını etkili bir biçimde kullanma adına farkındalıklarının geliştiğini, planlama ve planlarını gerçekleştirme konusunda fayda sağlandığını belirtmişlerdir. Bunlara ek olarak serbest zaman eğitiminin ve uygulamalarının öğrencilerin okulda öğrendiklerini, sosyal hayata transfer edebilmelerine ve ilerideki yetişkin hayatlarında kendilerine fayda sağlayacağı belirtilmiştir (Torkildsen, 2005).

Okul, çocukların belli bir süre ve belli amaçlar doğrultusunda, içinde yaşayıp, etkinliklere katıldığı toplumsal bir kurumdur. Okulun temel işlevi, insanın doğuştan getirdiği yeteneklerini en iyi şekilde değerlendirmek ve onu hem kendini gerçekleştiren hem de topluma uyum sağlamış ve toplum açısından yararlı bir birey haline getirmektir (Aslan ve Arslan Cansever, 2007). Aristoteles 'okulu' özgür vatandaşların yetiştirilmesindeki en önemli etken olarak dikkate almıştır. Günümüz eğitim anlayışı, okulun bu tanımını doğrulayarak, okulların huzurlu, güvenli, öğrencilerin ilgisini çeken

ve rahat bir yaşama alanı haline dönüştürmenin gereğine vurgu yapmaktadır (Yaman ve diğ., 2010). Öğrencilerin okulları rahat ve eğlenceli bir öğrenme merkezi olarak algılamaları ile birlikte öğrenme-öğretme süreçlerine ilişkin motivasyonlarını artacak ve sınıf yönetimiyle de ilişkili olumlu tutumlar sergilendiği gözlenecektir (Ergün, 2008; Gürkan, 2011).

Bugüne kadar yapılan öğretim çalışmaları öğrencilerin okul hayatlarında ve okulda yaptıkları çalışmalarında, öğrencilerin üzerlerinde fazla baskı oluştuğunu ve bu baskının hem iyi performans gösteren başarılı öğrenciler hem de başarı seviyesi düşük öğrenciler üzerinde olumsuz yönde ağır bir etkisinin olduğunu göstermiştir (Kyridis, 2001). Bu ağır çalışma düzeni ve serbest zamanların eksikliği öğrencilerin üzerindeki etkisini göstermektedir (Anastasiadou, 2008). Öğrencilerin okulda öğrenerek geçirdikleri vakit yetişkinlerin iş hayatında çalışarak geçirdikleri vakte yakındır ve okul hayatının bu gerçeği, öğrencilerin okullarda serbest zaman etkinliklerini nasıl geçirdikleri açısından önemli bir durumdur.

Ayrıca öğrencilerin okula karşı olumlu tutumlar geliştirmesi ile akademik ve sosyal başarı arasında da olumlu bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir (Kızmaz, 2004; Akdağ, 2008). Öğrencilerin okula karşı olumlu tutumlar geliştirmeleri, derslerin öğretim programları, öğretmen nitelikleri, öğretim faaliyetleri gibi değişik faktörlerden etkilenmektedir. Bu faktörlerin yanı sıra öğrencilerin gelişim özellik ve ilgileri de dikkate alındığında ders süreleri, teneffüsler ve ders dışı okul faaliyetleri de öğrencilerin okula karşı tutumlarını etkileyecektir. Milli Eğitim Bakanlığı da; öğrencilerin okula karşı tutumlarını doğrudan etkilemesini öngördüğü bir beklenti ile 2010 yılında gerek ders saatleri gerekse bazı dersler ve bu derslerin süreleri ile ilgili bir takım değişiklikler yapma yoluna gitmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı 20. 07. 2010 tarihinde aldığı bir kararla “İlköğretim Okulları Haftalık Ders Çizelgesi”nde bir değişiklik yapmıştır. Bu değişiklikle birlikte ilköğretim okullarında okutulmakta olan bazı derslerin saatleri azaltılırken Serbest Etkinlik uygulamalarına geçilerek bu dersin saatleri ise ilköğretim 1.2.ve 3.Sınıflarda 5 saat 4.ve 5.Sınıflarda ise 4 saat olarak belirlenmiştir. Bakanlık Serbest Etkinliklerin amacını (MEB, 2010a); “öğretici ve eğlendirici uygulamalar yoluyla öğrencilerin okulu daha çok sevmelerini, bir aile ortamı gibi benimsemelerini, okulda kendilerini rahat ifade edebilmelerini, güvende hissetmelerini, daha mutlu olmalarını sağlamak, diğer öğrencilerle etkileşimini artırarak soyalleşmelerine yardımcı olmak; zihinsel, fiziksel, sosyal ve kültürel gelişimlerine katkı sağlamaktır” şeklinde ifade etmiştir. Serbest etkinlik saatinde uygulanacak etkinlikler yoluyla öğretmenlerin,

öğrencilerin yeteneklerini ortaya çıkarabilecekleri ortamları düzenlerken öğrencilerin de kendilerini tanıma imkanı elde etmeleri beklenmektedir. Ayrıca Bakanlık (MEBa, 2010) serbest etkinlik saatlerinde öncelikle öğrencilerin eğlenerek öğrenmelerine, yaratıcı zekalarını ve hayal güçlerini; yardımlaşma, dayanışma, işbirliği, dürüstlük, empati kurma, özgüven, liderlik vb. özelliklerini geliştirmelerine, sosyal çevrelerini, yaşadıkları ortamı, milli ve evrensel değerleri tanımalarına, yaşadıkları sorunlara çözümler üretebilmelerine, toplumla uyumlu ve topluma katkısı olan bireyler olarak yetişmelerine imkan sağlayacak nitelikte uygulamalara yer verilmelidir” şeklinde bir uyarı ile öğretmenleri yönlendirmiştir. Bu amaç ve uyarılarla 2010-2011 öğretim yılı başında serbest etkinlik uygulamalarına başlanmıştır. Ancak uygulama noktasında somut bir kılavuz ya da etkinlikleri içeren örnek modüller okullara gönderilmemiştir.

Serbest etkinlikler ülkemizde okul öncesinde varolan bir uygulamadır. Serbest etkinlikler, okul öncesi eğitim kurumlarında öğrencilerin öğretim kurumlarına geldikten sonra derse hazırlandıkları, sağlık kontrolünden geçtikleri, arkadaşlarını bekledikleri ve temizlik yaptıkları saatleri de içine alarak oyun oynamak için yaklaşık bir buçuk saatlik bir süreyi kapsayan bir etkinlik zamanı olarak belirlenmiştir (Şener Demir, 2004).Ve Milli Eğitim Bakanlığı da (2007) okul öncesinde Serbest Zaman Etkinliklerinin uygulanması noktasında MEGEP (Meslekî Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi) kapsamında geliştirilen bir modülü okul öncesi öğretmenlerine tavsiye olarak sunmuştur. Okul öncesinde bir buçuk saatlik bir zaman için öğretmenlere serbestlik tanınmakla beraber uygulama örneklerini de sunan bakanlık ilköğretimde 5 saatlik bir zamanı kapsayan uygulamaya 2010 yılının Temmuz ayında alınan bir karar ile aynı yıl Eylül ayında geçmiştir. MEB Talim ve Terbiye Kurulu okullara gönderdiği bir karar ile Sınıf öğretmenlerinin, dersin uygulanmasında gerektiğinde RAM’ larla ve branş öğretmenleri ile iletişime geçerek etkinlikleri planlamasını söylemektedir. Ayrıca dersin yürütülmesinde okul ve çevre etkinliklerinin uyumu ve bunların koordinasyonunu da sınıf öğretmenine bırakmaktadır.

Bakanlık dersin uygulanması ile ilgili olarak dikkat edilmesi gereken önemli bir noktayı da “Serbest Etkinlik saatinde deneme sınavları, sınavlara hazırlık ve telafi eğitimi kesinlikle yapılmayacaktır. Beden eğitimi, müzik ve görsel sanatlar derslerinin olduğu günlerde serbest etkinlik uygulamalarının yapılmamasına özen gösterilmelidir” (MEBa, 2010) şeklinde vurgulamaktadır. Bu çalışmada, Serbest Etkinlik uygulamaları ilköğretim okullarında görevli Sınıf Öğretmenlerin görüşlerine göre değerlendirilmiştir.

Amaç

Bu araştırmanın amacı ilköğretim okullarında Serbest Etkinlikler Dersinin (Uygulamalarının) sınıf öğretmeni görüşlerine göre değerlendirilmesidir. Bu amaç doğrultusunda, sınıf öğretmenlerinin; serbest etkinlik uygulamalarında yaptıkları etkinlikler, bu etkinliklerin planlanması, öğretmenlerin bu ders için hazırlık ve kaynak noktasında karşılaştığı durumların tespiti ve dersin etkililiğine ilişkin görüşleri değerlendirilmiştir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden görüşme kullanılmıştır. Punch'a (2005) göre nitel çalışmada görüşme, yapılandırılmış, yarı yapılandırılmış ya da yapılandırılmamış şekilde yapılabilir. Bu çalışmada sınıf öğretmenlerinin serbest etkinlik uygulamalarına ilişkin vermek istedikleri bilgiler sınırlandırılmak istenmediğinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniğine başvurulmuştur.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Kırıkkale il merkezinde görevli ilköğretim 1.2.3.4. ve 5. Sınıfların öğretmenliğini yapan 40 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Serbest etkinlikler dersi ilköğretim 1-3. Sınıflarda haftada 5 saat, 4 ve 5. Sınıflarda 4 saat olduğundan bu uygulamanın her sınıf düzeyinde nasıl gerçekleştiğini tespit etmek amacıyla katılımcıların bütün sınıfları temsil edecek düzeyde seçilmesine dikkat edilmiştir. Araştırmaya katılan katılımcılara ilişkin bilgiler Tablo 1' de verilmiştir.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Katılımcılara İlişkin Bilgiler

Çalışma Grubu		f
Cinsiyet	Kadın	26
	Erkek	14
Öğretmenlik Yaptığı Sınıf	1-3. Sınıflar	18
	4-5. Sınıf	22
Mesleki Kıdem	1-10 Yıl	5
	11-20 Yıl	23
	21 yıl ve Üzeri	12

Araştırmaya 26'sı kadın 14'ü erkek olmak üzere toplam 40 sınıf öğretmeni katılmıştır. Araştırmada 1-3. Sınıfları okutan öğretmenler 18, 4 ve 5. sınıfları okutan öğretmenlerin sayısı ise 22' dir. Araştırmaya katılan

öğretmenlerin çoğunluğunu ise 11-20 yıl arasındaki mesleki kıdeme sahip öğretmenler oluşturmaktadır.

2.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmada veriler, araştırmacılar tarafından geliştirilen görüşme formu ile toplanmıştır. Görüşme formunda beş görüşme sorusu yer almaktadır;

1. Serbest etkinlikler dersinde ne tür çalışmalar yapıyorsunuz?
2. Serbest etkinlikler dersinde kaynak ya da konu sıkıntısı çekiyor musunuz?
3. Serbest etkinlikler dersinde başka dersleri yaptığımız oluyor mu?
4. Bazı derslerin saatlerinin azaltılıp serbest etkinlik uygulamalarına başlanmasını nasıl değerlendiriyorsunuz?
5. Dersin etkili ve verimli olabilmesi için neler yapılabilir?

İlk olarak hazırlanan görüşme formunda; Derste hangi tür çalışmaların yapıldığı, kaynak ve konu sıkıntıları, başka derslerin bu derste yapılıp yapılmadığı ve ders saatlerinin uygunluğuna ilişkin 4 soru yer almaktaydı. Hazırlanan bu görüşme soruları Sınıf Öğretmenliği alanında üç öğretim üyesiyle tartışılarak değerlendirilmiş ve uzmanların eleştirileri de dikkate alınarak taslak görüşme formunun pilot uygulaması dört öğretmenle yapılmıştır. Pilot uygulama sonunda sorulardaki bazı ifadelerin düzeltilmesine ve forma yeni bir soru (dersin etkililiği için öğretmen görüşlerine yönelik bir soru) eklenmesine karar verilmiştir. Pilot görüşmelerde elde edilen veriler, analiz edilen araştırma verilerine dâhil edilmemiştir. Araştırma kapsamında öğretmenlerle yapılan görüşmelerin süresi, 20 ile 35 dakika arasında değişmiştir. Görüşmelerde her bir öğretmene bir kod numarası verilmiş ve öğretmenlerin ifadeleri analiz edilmek üzere, görüşmeler süresince not edilmiştir.

2.4. Verilerin Analizi

Verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ulaşmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Bu amaçla içerik analizinde toplanan verilerden ortak kavramlar kodlanarak temalar ve bu temalar içinde yer alabilecek alt temalar oluşturulmaya çalışılmıştır. Veriler her iki araştırmacı tarafından ayrı ayrı kodlanmış ve temalar ortaya çıkarılmıştır. Kodlamada önce tema belirlenmeden genel bir kodlama yapılmıştır. Daha sonra bu

kodlar birkaç kez gözden geçirildikten sonra temalar ortaya çıkmıştır. Daha sonra kodlama ve temalara ilişkin tablolar oluşturulmuştur.

3.BULGULAR

Bu bölümde, Serbest Etkinlik dersi uygulamalarına ilişkin olarak öğretmenlerle yapılan görüşmelerden elde edilen bulgular sunulmuştur. Görüşme sonucu elde edilen veriler üzerinde yapılan içerik analizinin kodlama ve temalaştırma süreci sonunda araştırmacılar tarafından dört tema belirlenmiştir. Bu temalar ve temalar ilişkin alt temalar Tablo 2.'de verilmiştir.

Tablo 2. Bulgular doğrultusunda oluşturulan temalar

TEMALAR	ALT TEMALAR
MATERYAL	<ul style="list-style-type: none"> Etkinlikler Kaynaklar
ÖĞRETMEN	<ul style="list-style-type: none"> Ön hazırlık Bu derste yapılan başka dersler Dersin uzmanlığı
FİZİKSEL ORTAM	<ul style="list-style-type: none"> Mekân ve Sınıf Mevcudu Öğrencilerin işe koşulması
PROGRAM	<ul style="list-style-type: none"> Ders Saatleri Dersin Programı Ders Planı Dersin Kılavuz Kitabı

Tablo 2'de araştırmaya katılan öğretmenlerle yapılan görüşmeler sonunda içerik analiziyle ulaşılan temalar ve bu temaların alt boyutları (alt temaları) yer almaktadır. Öğretmen görüşlerine dayalı olarak elde edilen bulgular değerlendirildiğinde Serbest Etkinlik dersi ile ilgili 4 tema ve bu temalara ilişkin 11 alt tema belirlenmiştir. Aşağıda görüşme sonuçları her bir tema ile ilgili olarak öğretmenlerinde görüşlerine doğrudan atıflar yapılarak yorumlanmaya çalışılmıştır.

Tablo 3. Serbest Etkinlikler Dersinde Uygulanan Etkinlikler

TEMA	ALT BOYUTLAR	f	
MATERİYAL	Etkinlikler	Serbest okuma	25
		Güzel ve düzgün yazı yazma	13
		Bilmece/bulmaca	12
		Drama	10
		Film izleme	9
		Şiir okuma/yazma	9
		Masal dinleme/anlatma	7
		Bilgisayar etkinlikleri	5
		Oyun oynama	5
		Resim anlatma/yapma	5
		Satranç	3
		Halk oyunları	3
		Fıkra anlatma	3
		Dikte çalışması	2
		Belgesel izleme	2
		Gezi	1
		Spor etkinlikleri	1
	Şarkı söyleme	1	
	Tekerleme	1	
	Kaynaklar	Kaynak ve konu sıkıntısı çekenler	24
Kaynak ve konu sıkıntısı çekmeyenler		9	

Serbest etkinlik dersinde en çok tercih edilen etkinliklerin okuma-yazma ile ilgili etkinlikler olduğu gözlenmiştir. Serbest okuma etkinliklerinde öğretmenler özellikle masal kitapları, ders kitaplarındaki serbest okuma parçalarını kaynak olarak kullandıklarını belirtmişlerdir.

Görüşme yapılan öğretmenler içerisinde özellikle 1.-2.-3. Sınıf öğretmenleri bu derslerde okuma ve yazma çalışmaları yaptıklarını belirtmişlerdir. Özellikle bu üç sınıf seviyesinde serbest etkinlik dersinin genellikle Türkçe dersi etkinliklerini yaparak kullanıldığı, okuma ve yazmanın pekiştirilmesi amacıyla serbest okuma ve güzel yazı çalışmalarının yapıldığı görülmüştür.

Hizmet içi kurslara katılmış olan ve drama, tiyatro, halk oyunları gibi etkinlikler için sertifikaları olan öğretmenler, serbest etkinlik derslerinde bunlarla ilgili çalışmalar yaptıklarını belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin yarıdan fazlası dersin içeriğiyle ilgili olarak kaynak ve konu sıkıntısı çektiklerini belirtmişlerdir. Bu konuyla ilgili olarak görüşülen öğretmenlerden biri, '*Kitabı olmayan ders, aslında*

olmayan derstir. '(Ö7) şeklinde görüş bildirmiştir. Ayrıca başka bir öğretmen de *'Bu ders adı gibi fazla 'serbest' bırakılmamalı ve öğretmenlerin zaten ağır olan yükleri iyice arttırılmamalıdır'* (Ö22) şeklinde görüş bildirmiştir. Kaynak konusunda sıkıntı çektiklerini belirten öğretmenler, vakitlerinin birçoğunu kaynak ve konu taraması yaparken harcadıklarını ve bu nedenle verimliliklerinin düştüğünü belirtmişlerdir. Derslerde genelde drama, halk oyunları ve bilmece gibi etkinliklere yer veren öğretmenlerden çoğu ise aynı şeyleri tekrar ettirmenin sıkıntısını yaşadıklarını ifade etmektedirler. Bu konuyla ilgili olarak *"Daha çok müzik dersi gibi düşündüğüm bu derste şarkı, türkü söyleme ve bilmece sorma gibi etkinlikler yaptırırmaktayım. Belli bir kaynaktan da yararlanamadığım için çoğunlukla aynı şeyleri tekrarlatıyorum"*(Ö19). Genel olarak bakıldığında öğretmenler ağır olan sorumluluklarına ek olarak bir de bu ders için kaynak ve konu bulma işinin eklenmesinden olumsuz etkilenmiş oldukları söylenebilir.

Tablo 4. Serbest Etkinlik Dersinde Öğretmen

TEMA	ALT BOYUTLAR	f	
ÖĞRETMEN	Ön hazırlık	Ön hazırlık yapanlar	19
		Ön hazırlık yapmayanlar	9
	Bu derste yapılan başka dersler	Matematik	18
		Türkçe	11
		Fen ve Teknoloji	7
		Sosyal Bilgiler	4
	Dersin uzmanlığı	Serbest etkinlik derslerine alanında uzman kişiler girmeli	7
		Öğretmenlere bu ders ile ilgili hizmet içi eğitim verilmeli	5

Serbest etkinlik ders saatleri içerisinde başka derslerin işlenme oranının yüksek olduğu Tablo 4' de görülmektedir. Tablo 4' e bakıldığında bu derste özellikle matematik dersinin işlendiği görülmektedir. Özellikle 4.-5. sınıfı okutan sınıf öğretmenleri, serbest etkinlik dersinde mecburen diğer derslerin eksiklerini tamamladıklarını belirtmişlerdir. Bu dersin oluşturulması sırasında matematik, fen ve teknoloji, sosyal bilgiler derslerinin ders saatlerinin azaltılmasından dolayı, bu derslerin müfredatlarının yetişmediğini ve bu nedenle zorunlu olarak derslerin etkinliklerini, serbest etkinlik dersinde tamamladıklarını belirtmişlerdir. Bu konu ile ilgili olarak araştırmaya katılan öğretmenlerden biri *"Serbest etkinlik uygulamaları bir önceki dersin durumuna göre değişiyor. Bir önceki derste konu yetişmedi ise o konuya devam ediyorum."* (Ö11) şeklinde bir görüş bildirirken. Bir diğer öğretmen ise *"Serbest etkinlikler dersinin saatini fazla buluyorum. Ben*

haftada bir saatini matematik etkinliklerine ayırdım” (Ö28) şeklinde görüş bildirmiştir. Araştırmaya katılan bir birinci sınıf öğretmeni ise “Ben birinci sınıf öğretmeniyim. Bu derste daha çok okuma yazmaya önem veriyorum. Okuma yazma çalışmalarına devam ediyorum” (Ö 36) şeklinde görüş ifade etmiştir. Bir başka birinci sınıf öğretmeni ise “Çevre ve öğrenci seviyeleri düşük olduğu için okuma yazma daha önemli ben okuma yazma çalışmalarını yaptırıyorum” (Ö17) şeklinde görüşünü ifade etmiştir. Bir başka öğretmen ise “Sık sık başka ders yapıyorum. Çünkü serbest etkinlik derslerinin verimsiz geçtiğine inanıyorum. Matematik ve Fen ve Teknoloji dersleri yapıyorum” (Ö32) şeklinde bu derste yaptığı diğer etkinlikleri ifade etmiştir. Bu derste hazırlık noktasında öğretmenler büyük sıkıntı çektiklerini ifade etmişlerdir. (Araştırmaya katılanların yarısından fazlasının Tablo 3’ de de görüldüğü gibi kaynak sıkıntısı çektiği belirtilmişti). Öğretmenler bu derse hazırlık yaparken nasıl bir etkinlik hazırlayacaklarını ve her bir derste farklı bir etkinliği nasıl işleyeceklerini planlamada sıkıntı çektiklerini ifade etmişlerdir. Bu konuyla ilgili olarak öğretmenlerin görüşleri şu şekilde sıralanmıştır. “Bu yeni bir uygulama olduğu için ön hazırlık yapmak gerekiyor. Ancak hazırlık yaparken çoğunlukla sıkıntı yaşamaktayım” (Ö17). “Bu ders için plan hazırladığım için ne yapacağımı biliyorum. Bu planlar bana rehberlik ediyor” (Ö 34). “Ön hazırlık noktasında aylık bir plan yapıyorum. O zamanımı alıyor ancak ders ders bir hazırlık yapmıyorum” (Ö6). Bu derse hazırlık yapmadıklarını söyleyen öğretmenlerden bir kaçının görüşü ise aşağıdaki gibidir. “Ön hazırlık yapmıyorum. Haftanın anlam ve önemine ilişkin çalışmalar bana ışık tutuyor” (Ö 11). “Bu konuda ön hazırlık yapılmıyor. Bilinen daha önce yapılanların dışına çıkılmıyor. Kimsenin de daha önce yaptıklarından farklı bir şey yaptırıldığına inanmıyorum” (Ö 22).

Serbest etkinlik derslerinde araştırmaya katılan çoğu öğretmen bu derse alanında uzman kişilerin girmesi gerektiği ya da bu konuda bir hizmet içi eğitim semineri verilmesi noktasında görüş bildirmişlerdir. Bu konuyla ilgili olarak öğretmen görüşleri “Bu derse bu konularla ilgili uzman kişiler girmeli, öğrencilere biz sürekli aynı şeyleri yaptırmaktayız” (Ö11). “Bu derse drama, halk oyunları ve müzik konusunda yeterli ya da eğitim almış kişiler girmeli” (Ö33). “Bu derse kendini oyun ve müzik konusunda yetiştirmiş ya da bir takım eğitim almış kişilerin girmesi daha faydalı olabilir” (Ö 19).

Tablo 5. Serbest Etkinlikler Dersinde Fiziksel Ortam

TEMA	ALT BOYUTLAR	f	
FİZİKSEL ORTAM	Mekân ve Sınıf Mevcudu	Derste yapılan etkinlikler için çevre şartları düzenlenmeli	5
		Sınıf mevcutları azaltılmalı	4
	Öğrencilerin işe koşulması	Dersin içeriği öğrencilerin ilgi, istek ve ihtiyaçlarına göre düzenlenmeli	4

Serbest etkinlikler dersi ile ilgili olarak görüşme yapılan öğretmenler derste yapılan uygulamalarla ilgili olarak “Fiziksel Ortam”ın bu dersin amaçları doğrultusunda önemine dikkat çekmişlerdir. Tablo 5’ de de görüldüğü gibi görüşme yapılan öğretmenler dersle ilgili olarak sınıf mevcutlarının göz önüne alınması gerektiği, etkinliklere dayalı olarak sınıfların fiziki koşullarının yeniden düzenlenmeye ihtiyacı olduğunu ve bazı etkinliklerin drama salonları ya da çok amaçlı salonlarda yapılması gerektiği belirtmişlerdir. Bu konularla ilişkili olarak öğretmen görüşlerinden bazıları “*Bazı etkinlikler kalabalık sınıflarda uygulanamıyor. Sınıf mevcutları azaltılmalı*” (Ö6) “*Drama salonlarına ihtiyaç vardır. Öğrencilerin rahatlıkla etkinliklere katılabilmeleri ve rol yapmaları için drama salonları gibi mekanlar oluşturulmalı*” (Ö27). “*Drama çalışması için yer olmalı, aynı zamanda sınıf mevcutlarının da uygun olması gerekmektedir*” (Ö13), “*Okulların alt yapısı ve araç gereçler bu ders için yeniden gözden geçirilmeli*” (Ö20) şeklinde görüşlerini ifade etmişlerdir. Aynı zamanda öğrencilerin ilgi isteklerine uygun olarak hazırlanacak etkinliklerde fiziksel ortam planının da önceden yapılması gerekliliği öğretmenlerce belirtilmiştir.

Tablo 6’da da görüldüğü gibi yapılan görüşmeler sonucunda öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun diğer derslerin ders saatlerinin azaltılıp, serbest etkinlik dersinin oluşturulmasının eğitim ve öğretimi olumsuz etkilediğini düşündükleri görülmektedir. Bu konu ile ilgili öğretmen görüşlerine yer verilecek olduğunda; “*Okulların alt yapısı hazırlanmadan serbest etkinlik saatlerinin koyulması fazla anlam taşımadı hem de malzeme ve araç-gereçler belirlenmeden. Bu noktada bu dersin saatleri mutlaka gözden geçirilmeli*” (Ö22), “*Ders saatlerinin azaltılıp yerine serbest etkinlikler dersinin getirilmesini olumlu bir uygulama olarak görmüyorum. Türkiye SBS başarısına odaklanmışken, mutlak ders başarısı ön plandayken, öğretmenler ve veliler oyunla zaman geçirmeyi istemiyorlar*” (Ö3). “*İkinci kademedeki bu ders bir ders saati olmalı*” (Ö19). “*Ders saatlerinin azaltılmasını doğru bulmuyorum, zaten başka dersler yapıyorum*” (Ö32), “*6. Saatler kaldırılıp paydos olmalıydı. Çünkü öğrencilerin 4. Saatten sonra*

ilgi, istek ve motivasyonları azalıyor” (Ö38) şeklinde görüşlerini ifade etmişlerdir.

Tablo 6. Serbest Etkinlikler Dersinde Program

TEMA	ALT BOYUTLAR	f	
PROGRAM	Serbest Etkinlik Ders Saatleri	Diğer derslerin ders saatlerinin azaltılmasının olumsuz etkilediğini düşünüyorum	26
		Ders saatleri gereğinden fazla	17
		1.-2.-3. sınıflar için haftada 2 saat yeterli	6
		4.-5. Sınıflar için haftada bir saat yeterli	3
		Dersin kılavuz kitabı olmalı	14
	Dersin Programı ve Kılavuz Kitabı	Dersin mutlaka bir öğretim programı olmalı	9
		Aylık plan yapıyorum	8
	Ders Planı	İnternette indirilen hazır planları kullanıyorum	6
		Günlük plan yapıyorum	3
		Dönemlik plan yapıyorum	2

Öğretmenler geçmiş yıllardaki ağır müfredatı yetiştirme telaşlarının, bu dönemle birlikte tekrar başladığını ve hem öğrencilerin hem de kendilerinin ders verimliliklerinin azaldığını düşünmektedirler. Ayrıca öğretmenler serbest etkinlikler ders saatlerinin fazla olduğunu ve 1.-2.-3. Sınıf düzeyinde iki ya da üç ders saatinin, 4.-5. Sınıf düzeyinde en fazla bir ya da iki ders saatinin yeterli olduğu konusunda görüş bildirmişlerdir. Bu konuyla ilgili olarak öğretmen görüşlerine bakılacak olursa; “*Serbest etkinlik derslerinin saatlerinin iyi düşünülmesi gerekmektedir. Çünkü Matematik ve Fen ve Teknoloji gibi dersleri yetiştirmek pek mümkün olmuyor. Zaten serbest etkinliklerde de çoğu öğretmen bu derslere devam ediyor*” (Ö14). “*Diğer derslerdeki konuların yoğunluğu nedeniyle serbest etkinlik saatlerine ayrılan zamanlar bize sıkıntı yaşatmaktadır. Bir tarafta müfredatın yetiştirilmesi diğer tarafta serbest etkinlik uygulamaları...*” (Ö27). Aynı zamanda bu dersin uygulanması ile ilgili olarak öğretmenlere yönelik mutlaka bir kaynak öğretim programı ya da kılavuz bir kitap-modüllerin gerekliliği öğretmenler tarafından dile getirilmiştir. Bu noktada öğretmenlerden bazıları; “*Bu dersle ilgili bir kaynak kitap olmalı*” (Ö6), “*Serbest etkinliklere uygun geliştirilecek bir program ya da öğretmen kılavuzu olmalı*” (Ö22), “*Etkinlikleri planlı bir şekilde bulabileceğimiz bir internet sayfası hazırlanmalı*” (Ö36) şeklinde görüşlerini ifade etmişlerdir.

4.TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Serbest etkinlik saatlerinde yapılacak etkinliklerle; öğrencilerin eğlenerek öğrenmelerine, yaratıcılık becerilerinin ve hayal güçlerinin gelişmesine işbirliği yaparak bir arada çalışma becerilerinin, dayanışma ve özgüven gibi birtakım beceri ve değerlerin geliştirilmesi hedeflenmiştir. Serbest etkinlikler dersi ulaşılması beklenen hedefler ve çıktıları düşünüldüğünde çok önemli ve yerinde bir uygulama olarak ilköğretim okullarımızda uygulanmaya başlanmıştır. Uygulamaların, uygulayıcıların görüşleri değerlendirildiği bu çalışmada toplam 40 sınıf öğretmeni ile görüşme yapılmıştır. Yapılan görüşmelerde elde edilen veriler dört ayrı tema altında toplanarak yorumlanmıştır.

Araştırmanın bulguları incelendiğinde serbest etkinlik uygulamaları ile ilgili; materyal, öğretmen, fiziksel ortam ve program gibi başlıklardan oluşan temalara ulaşılmıştır. Araştırmaya katılan çoğu öğretmen bu dersin uygulama boyutu ile ilgili olarak; kaynak sıkıntısı çektiklerini, bu derste tam olarak ne yapacaklarını bilmediklerini, çoğunlukla tekarara düştüklerini ve sürekli aynı etkinlikleri yaptıklarını belirtmişlerdir. Aynı zaman da bu dersin saatleri ile ilgili olarak olumlu görüş bildirenler oldukça azdır. Araştırmaya katılan öğretmenlerden çoğu bu dersin saatlerinin azaltılması gerektiği konusunda hem fikirdirler. Aynı zamanda önceki yıllarda yaşanan yoğun müfredat ve konuların yetiştirilme kaygısını tekrar yaşadıklarını ifade eden öğretmenler bu derslerde de başka dersleri yaptıklarını belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin yaklaşık yarısı bu derste çoğunlukla matematik ve fen ve teknoloji derslerine devam ettiklerini söylemektedirler. Ancak bakanlık uygulamaya geçilmeden önce okullara gönderdiği bir yazı ile (MEBa, 2010) bu derste başka derslerin ya da konuların tekrarından öğretmenlerin kaçınması gerektiğini, bu ders saatleri içinde test ya da soru çözülmemesi gerektiğini belirtmiştir. Ancak bu noktada bakanlığın uyarılarının pek dikkate alınmadığı uygulama sürecinde gözükmektedir. Aynı zamanda bu uygulamaya geçilme noktasında bir planlama eksikliği olduğu da öğretmenler tarafından dile getirilmiştir. Bir öğretmen yapılan görüşmede “*Bu ders bakanlık tarafından bizlere hadi bir başlayın bakalım neler yapacaksınız mantığı ile plansız ve programsız bir şekilde başlatılmıştır*” (Ö34) şeklinde görüşüyle bu durumu değerlendirmiştir. Öğretmenlerin bu görüşlerine bakılarak anlaşılıyor ki planlama ve uygulama süreci öğretmene bırakılmıştır. Ancak yapılan birçok araştırmada göstermektedir ki (Karaoğlu,2009; Oğuz ve Bayındır, 2009; Kırıkkaya, 2009; Acat ve Uzunkol, 2010) yeni programların uygulanmasında sınıfların kalabalık olması, materyal ve zaman sıkıntısı önemli bir problem olarak tespit edilmiştir. Bu araştırmada da öğretmenler bazı derslerin saatlerinin

azaltılması ve serbest etkinlik derslerine bu saatlerin aktarılmasını olumlu bulmamaktadırlar. Bu yüzden konuları yetiştirmek ve etkinlikleri yarım bırakmamak için öğretmenler kendilerine bırakılan serbest etkinliklerin planlanmasını diğer derslere devam ederek yapmaktadırlar.

Araştırmadan elde edilen bir başka sonuç da bu dersteki etkinliklerin uygulanması noktasında okulların fiziksel koşulları ve sınıf mevcutlarının kalabalık olmasının getirdiği olumsuzluklardır. Öğretmenlerimiz okullarımızda bu dersle ilgili bir etkinlik salonu (drama ya da çok amaçlı bir salon) ve film, heykel ve origami gibi etkinlikler için gerekli materyallerin teminini istemektedirler. Aynı zamanda bu derse öğretmenlerimizin çoğu branş öğretmenlerin girmesini ya da bu konuda ön çalışmaya sahip, hizmetiçi eğitim almış öğretmenlerin girmesinin daha faydalı sonuçlar doğuracağını ifade etmişlerdir.

Araştırmadan elde edilen bulgulara dayalı olarak öğretmenlerin ve araştırmacıların uygulama ile ilgili daha etkili olabileceğini tespit ettikleri bazı öneriler aşağıda sıralanmıştır;

- Bu derse ilişkin olarak öğretmenlere örnek etkinlikleri bulabilecekleri bir kılavuz ya da modüler bir etkinlik seti hazırlanması etkili olacaktır.
- Bu dersin yürütülmesi ile ilgili olarak okul yönetimleri ve zümre öğretmenleri bir kontrol sistemi geliştirmelidir. Bu yıllık, dönemlik ve aylık planların bir arada tartışılarak yapılması ile sağlanabilir.
- Serbest etkinlik uygulamalarındaki etkinliklerden bazıları okullarımızda velilerinde katılacağı programlarda sunulabilir.
- Serbest etkinlikler dersi Talim Terbiye Kurulu tarafından oluşturulacak bir komisyonla programlarda yer alan ilişkilendirme, değer ve beceri boyutlarını içine alacak şekilde sınıflar düzeyi gözetilerek örnek etkinlikleri planlanmalıdır.
- Serbest etkinlikler, okul öncesinde etkili bir şekilde devam eden uygulamadır. Sınıf öğretmenleri, okulöncesi öğretmenlerinin de katıldığı bir hizmetiçi eğitim seminerinde ortak atölye çalışmalarına dahil olmalıdırlar.
- Serbest etkinlikler dersinde öğrenciler topluma hizmet uygulamaları yaparak yukarıda dikkat çekilen değerler eğitimini bu kapsamda gerçekleştirebilirler.

5. KAYNAKLAR

- Acat, B., Uzunkol, E. (2010). İlköğretim Programlarındaki Alternatif Değerlendirme Yöntemlerinin Uygulanmasında Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri. Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı 29, Sayfa 337-356, 2010
- Akdağ, H. (2008). İlköğretim II. Kademe 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Öğrencilerin, Bilişsel ve Duyuşsal Giriş Davranış Özelliklerinin Başarı ve Tutumlarına Etkisi. Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi. Sayı: 25, Sayfa 53 -6
- Anastasiadou, S. (2008) Measuring Trends in Leisure: Differences and Similarities in the Allocation of Leisure Times between Indigenous Pupils and Immigrants in Greek Elementary Education, The International Journal of Diversity in Organisations, Communities and Nations, volume 7.
- Aslan, N., Arslan Cansever, B. (2007). Okuldaki Sosyal Etkinliklere Katılımda Ebeveyn-Çocuk Etkileşimi (Kültürlerarası Bir Karşılaştırma) . Ege Eğitim Dergisi (8)1: 113-130.
- Crenshaw, W. J. (1975).Leisure and Quality of Life. Proceedings of First National Leisure Education Conference,Florida State Uni., Tallahassee.
- Ergün, M. (2008). Sınıfta Motivasyon, Sınıf Yönetimi, Karip,E.(Ed.). Ankara: Pegem Akademi.
- Gürkan, U. (2010). Sınıfta Güdülenme, Sınıf Yönetimi, Sarpkaya, R. (Ed.). Ankara: İhtiyaç Yayıncılık.
- Karacaoğlu, C. (2009). Yenilenen Programların Uygulanmasında Öğretmenlerin Karşılaştığı Sorunlar, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. Haziran 2010. Cilt:VII, Sayı:I, 45-58
- Kırıkkaya, E. (2009). İlköğretim Okullarındaki Fen Öğretmenlerinin Fen ve Teknoloji Programına İlişkin Görüşleri, Türk Fen Eğitimi Dergisi, (1):133-148.
- Kızmaz, Z. (2004). Ekonomik Yapı ve Suç: Bazı Araştırma Bulguları Üzerine Genel Bir Değerlendirme. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi.Cilt: 13, Sayı: 2, Sayfa: 279-304.
- Kyridis, A. (2001) Pupils and leisure time: Theoretical approach of a afford relation, Makednon, pp 161-182.
- MEBa (2010). MEB Talim ve Terbiye Kurulu 20.07.2010 tarihli ve 75 sayılı Kararı.
- MEBb (2007). MEGEP Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Serbest Zaman Etkinlikleri. http://megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/modul_pdf/141EO0022.pdf 20. 01. 2011 tarihinde erişilmiştir

-
- Mobley, A. Tony (1975). Leisure and Quality of Life. Proceedings of First National Leisure Education Conference, Florida State Uni., Tallahassee.
- Oğuz, A., Bayındır, N. (2009). İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Öğretimi Planlamaya İlişkin Görüşleri. İlköğretim Online, 8(3), 901-922,
- Punch, F. K. (2005). Sosyal Araştırmalara Giriş Nitel ve Nicel Yaklaşımlar. (Çev.: Bayrak, D., Arslan, H. B. ve Akyüz, Z.). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Şener Demir, T. (2004). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Oyun Politikası, Türkiye’de Çocuk Oyunları: Araştırmalar. Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları no: 12 ss:68-77.
- Torkildsen, G. (2005) Leisure and Recreation Management (5th Edition). Routledge, NY.
- Yaman, E., Eroğlu, Y. , Bayraktar, B., Çolak, T.S. (2010). Öğrencilerin Güdülenme Düzeylerinde Etkili Bir Faktör: Okul Zorbalığı. Akademik Bakış Dergisi, Uluslar arası Hakemli E-Dergi, (20):1-17.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2005). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (5. Baskı), Ankara: Seçkin Yayınevi.

* * * * *